

**MAKTABGACHA TA‘LIM TIZIMIDA INNOVATSION YONDASHUVNING USLUBIYASOSLARI
VA PEDAGOGIK SHART-SHAROITLARI****Boymirzayeva Shahnoza Olimjon qizi**

Qo‘qon Universiteti o‘qituvchisi

Annotatsiya: Ushbu maqolada maktabgacha ta‘lim tashkiloti tarbiyachisining innovatsion faoliyatini tizimli tashkil etishda zamonaviy pedagogik texnologiyalardan foydalanish va ommalashtirish usullari, maktabgacha ta‘lim tashkilotida tarbiyachilarning inovatsion faoliyatini tizimli tashkil etishni rivojlantirish usullarni aniqlash, tarbiyachilarning kasbiy mahoratini oshirishni ularni zamonaviy bilimlar bilan qurollantirish haqida so‘z boradi.

Kalit so‘zlar: Innovatsiya, novatsiya, innovatsion faoliyat, pedagogik texnologiya

Kirish: Bugungi kunda taraqqiyotimizning talablari asosida ta‘lim standartlari takomillashtirilib, dasturlar modernizatsiya qilinib, ta‘lim muassasalariga yetkazilib berilmoqda. Ta‘lim muassasalarining moddiy bazalari jadallik bilan mustahkamlanmoqda.

Har bir sohaga kirib kelgani kabi ta‘lim sohasiga ham innovatsiya so‘zi kirib keldi. Yangilik: g‘oya, aniq bir shaxs uchun yangilik, vosita (yangi metod).

Innovatsiya: 1) yangilanish, o‘zgarish; 2) biror-bir yangilikni kiritish; 3) yangilikni o‘zlashtirish jarayoni. Innovatsiya (inglizcha Innovation - yangilik kiritish) – tizim ichki tuzilishini o‘zgartirish, amaliyot va nazariyaning muhim qismi. Innovatsion jarayonning mazmuniy tomonini o‘z ichiga oladi (ilmiy g‘oyalar va ularning texnologiyalarini amaliyotga kiritish).

Lug‘aviy jihatdan “innovatsiya” tushunchasi ingliz tilidan tarjima qilinganda (“*innovation*”) “yangilik kiritish” degan ma‘noni anglatadi. “Innovatsiya” tushunchasi mazmunan aniq holatni ifodalaydi.

Innovatsiya – muayyan tizimning ichki tuzilishini o‘zgartirishga qaratilgan faoliyat “O‘zbekiston Milliy ensiklopediyasi” da ko‘rsatilishicha, innovatsiya quyidagicha mazmun va tushunchalarga ega:

“Innovatsiya (ingl. “*innovations*” – kiritilgan yangilik, ixtiro)

1) texnika va texnologiya avlodlarini almashtirishni ta‘minlash uchun iqtisodiyotga sarflangan mablag‘lar;

ilmiy-texnika yutuqlari va ilg‘or tajribalarga asoslangan texnika, texnologiya, boshqarish va mehnatni tashkil etish kabi sohalardagi yangiliklar, shuningdek, ularning turli sohalar va faoliyat doiralarida qo‘llanishi”.

Innovatsion faoliyat – yangi ijtimoiy talablarning an‘anaviy me‘yorlarga mos kelmasligi yoki yangi shakllanayotgan g‘oyalarning mavjud g‘oyalarni inkor etishi natijasida vujudga keladigan majmualari muammolarni yechishga qaratilgan faoliyat hisoblanadi.

Mazmunan innovatsion faoliyat ilmiy izlanishlar, ishlanmalar yaratish, tajriba- sinovishlari olib borish, fan-texnika yutuqlaridan foydalanish asosida yangi takomillashtirilgan mahsulotni yaratishdan iborat hisoblanadi. Innovatsion faoliyat shunday vositalar yordamida kechadigan holatki, bunda pedagogik yangilanish g‘oyasi paydo bo‘ladi. U sotsial holatga undan ta‘limdagi yangilikni tug‘ilishi, paydo bo‘lishiga olib keladi.

M.Jumaniyozovaning fikricha, pedagogik innovatsion faoliyati quyidagi belgilar asosida namoyon bo‘ladi:

- **ijodiy faoliyat falsafasini egallashga intilish;**
- **pedagogik tadqiqot metodlarini egallash;**
- **mualliflik konsepsiyalarini yaratish qobiliyati;**
- **tajriba-sinovishlarini rejalashtirish va amalga oshira olish;**
- **o‘zidan boshqa tadqiqotchi-pedagoglar tajribalarini qo‘llay olish;**
- **hamkasblar bilan hamkorlik;**
- **fikr almashish va metodik yordam ko‘rsata olishlik;**
- **ziddiyatlarning oldini olish va bartaraf etish;**

Yangiliklarni izlab topish va ularni o‘z sharoitiga moslashtirib borishni innovatsion faoliyatga tayyorlashda pedagogik jamoadagi psixologik muhit, jamoa a‘zolarining qay darajada dunyo ta‘limi bozoridagi yangiliklardan xabardor ekanligi asosiy harakatlantiruvchi kuch hisoblanadi. Innovatsion faoliyatining shakllanishida pedagogik jamoada ijodiy muhitning alohida o‘rni borligini ko‘pchilik olimlar ta‘kidlab o‘tadilar. Ta‘lim oluvchilarning novatorlik xususiyatlari va ta‘lim jarayonidagi yangiliklarga bo‘lgan ijobiy munosabatlariga qarab, K.Rodgers va K.Angelovski pedagogik jamoa a‘zolarinibeshta guruhga ajratishni taklif etadilar.

1.Novatorlar.

2.Eski g‘oyalarni amalga oshiruvchilar.

3.Eski g‘oyalarni amalga oshirishni ma‘qul ko‘ruvchilar (aksariyat holatlarda ular ko‘pchilikni tashkil etadilar).

4.Yangi g‘oyalarni amalga oshirishni ma‘qul ko‘ruvchilar (hozirda ularning soni ham ortib bormoqda).

5.Ikkilanuvchilar: Ta‘lim sifatini oshirish jamiyatning barcha jabhalarida hayotni yaxshilash va farovon turmush kechirishga olib keladi. Ta‘lim sifatini oshirishning samarali vositasi yangilik kiritish bo‘lganligi uchun ham rivojlangan davlatlar ta‘lim jarayoniga uzluksiz yangilik kiritishga harakat qiladilar.

Taraqqiy etgan davlatlar tajribasi shuni ko‘rsatadiki, innovatsion jarayonlarda ta‘lim tizimidagi barcha bo‘g‘inlarning faol ishtirok etishlari ko‘zga tashlanadi. Yurtimizda pedagogik innovatsiyalarni rivojlantirish muammolari ustida ilmiy- tadqiqot ishlari olib borilmoqda. Quyidagi pedagog olimlardan N.Azizxo‘jayeva, N.Sayidiahmedov, K.Zaripov, M.Ochilov, O‘.Tolipov, M.Usmonboyeva, M.Jumaniyozova va boshqalarni misol qilib keltirish mumkin.

Lekin, ko‘pgina mamlakatlar tajribalari shuni ko‘rsatadiki, innovatsion jarayonlarda yuqoridan pastga qarab harakatlansa va bunda bo‘ysunuvchi ijrochisi, ya‘ni yangilikning faqat iste‘molchisi bo‘lib qolsa, u holda bu jarayon ma‘muriy xarakterga ega bo‘ladi.

Darsga eng so‘nggi yangiliklarni olib kirib, innovatsion faoliyatga tayyor bo‘lib, ta‘lim oluvchiga qiziqarli va uning ehtiyojiga mos ravishda tashkil etsagina, sifat va samaradorlikni kafolatlash mumkin.

Ta‘limning o‘zgaruvchanligi zamonaviy ta‘lim tizimini rivojlantirishning asosiy tamoyillari va yo‘nalishlaridan biri hisoblanadi. Bu esa ta‘lim jarayoninig sifatini ta‘minlaydi va maktabgacha yoshdagi bolalarning ijtimoiy-shaxsiy rivojlanishi uchun aqliy va jismoniy salomatligini, individual

ijodiy rivojlanish troyektoriyasini, maktabda o‘qitishga pedagogik va psixologik tayyorgarlikni amalga oshirish va atrof muhitga moslashishini hisobga olgan holda optimal sharoitlarni yaratadigan dasturning o‘zgaruvchan qismidir.

Shuningdek, dinamik o‘zgaruvchan dunyo sharoitida inson hayotining barcha sohalariga yangi texnologiyalar joriy etilmoqda. Tadqiqotchilar zamonaviy maktabgacha yoshdagi bolalarning 65% kelajakda mavjud kasblarga ega bo‘lishga ishonishadi. Kelajakda yosh mutahassislar tabiiy fanlar va muhandislik kabi turli texnologik sohalardan malaka va ko‘nikmalarga muhtoj bo‘ladi.

Xulosa:

Bugungi kunda tarbiyachi innovatsion faoliyatini tizimli tashkil etishi uchun yangilik yaratishi, yangi bilimlarni o‘zlashtirishi, yangilikni o‘z faoliyatida qo‘llashdan cho‘chimasligi dardkor. Maktabgacha ta‘lim tashkilotlarida tarbiyachining innovatorligini rivojlantirish uchun sharoitlar yaratish lozim. Qachonki qulay sharoitda tarbiyachida yangi g‘oyalar, tizim yoki faoliyat yo‘nalishini o‘zgartirishga qaratilgan aniq maqsadlar, noan‘anaviy yondashuvlar, odatiy bo‘lmagan tashabbuslar, ilg‘or ish uslublari namoyon bo‘lishi mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati:

1. Ochilov M. Yangi pedagogik texnologiyalar. – Qarshi.Nasaf,2000
2. SayidahmedovN.Pedagogikmahoratvapedagogiktexnologiya.–T.:OPI,2003.
3. N.Muslimov, M.Usmonboyeva, D.Sayfurov, A.To‘rayev Innovatsion ta‘lim texnologiyalari. Toshkent-2015
4. Мухина С.А. Соловьева А.А. Современные инновационные технологии обучения. –М. : “ГЭОТАР-Медия” 2008-43 с
5. Pedagogikafanidanizohlilug‘at/TuzuvchilarJ.Yu.Hasanboevvaboshq. –Toshkent:“Fanvatehnologiya”nashriyoti,2009.
6. Махкамов, А. Ю. (2022). Гимнастика ва уни укитиш методикаси. Дарслик. 2022й, 106-161.
7. Yuldashevich, M. A. (2020). SHAPING OF THE HEALTHY LIFESTYLE CULTURE IN PHYSICAL EDUCATION FOR OUR FUTURE TEACHERS. European Journal of Research and Reflection in Educational Sciences, 8.
8. Махкамов, А. (2023). Аралаш таълим технологиялари асосида булажак укитувчиларда соғлом турмуш тарзи маданиятини ривожлантириш технологиялари. Общество и инновации, 4(6/S), 45-49.
9. Махкамов, А. Ю. (2023). ОЛИЙ ТАЪЛИМ БИТИРУВЧИЛАРИ УЧУН ЖИСМОНИЙ ТАРБИЯ МАШҒУЛОТЛАРИДА СОҒЛОМ ТУРМУШ ТАРЗИ МАДАНИЯТИНИ ШАКЛЛАНТИРИШНИНГ АМАЛИЙ-МЕТОДИК ИМКОНИЯТЛАРИ. Scientific Impulse, 1(9), 844-851

10. Maxmudova Zilola. (2023). TALIM MUASSASI RAHBARLARIDA YUKSAK AXLOQIY SIFATLARI RIVOJLANTIRISH. *International Multidisciplinary Journal of Universal Scientific Prospectives*, 1(2), 78–83. Retrieved from <https://izlanuvchi.uz/index.php/iz/article/view/17>
11. Toxirjon, U. (2024). PEDAGOGIKA VA PSIXOLOGIYA O'RTASIDAGI O'ZARO TA'SIRNI O'RGANISH. *Integration of Economy and Education in the 21st century*, 2(2), 22-27.
12. Toxirjon, U. (2024). BOSHLANGICH SINFLARDA O 'QISHNI YETKAZIB OLISHGA QIYNALAYOTGAN O 'QUVCHILAR BILAN ISHLASHDA INTERFAOL USULLARDAN FOYDALANISH. *Integration of Economy and Education in the 21st century*, 2(2), 9-13.
13. Umarov Tokhirjon. (2024). PROVISION OF PSYCHOLOGICAL SERVICES IN EXTREME SITUATIONS IS SOCIAL. *International Multidisciplinary Journal of Universal Scientific Prospectives*, 2(2), 1–6. Retrieved from <https://izlanuvchi.uz/index.php/iz/article/view/28>
14. В статье представлена информация о роли педагогики и психологии в повышении качества и эффективности образования, формировании зрелого поколения. Данное научное исследование исследует решающую роль симбиотических взаимоотношений педагогики и психологии в . (2024). YANGI O'ZBEKISTONDA IJTIMOY-INNOVATSION TADQIQOTLAR, 2(2), 5-12. <https://nuzjournals.uz/index.php/yoit/article/view/79>
15. Умаров Тохиржон. (2024). ПСИХОЛОГИЧЕСКИЕ ПРИНЦИПЫ ОТНОШЕНИЙ МЕЖДУ ПРЕДСТАВИТЕЛЯМИ РАЗНЫХ РЕЛИГИЙ. *Yosh Tadqiqotchi Jurnali*, 3(2), 18–25. Retrieved from <https://2ndsun.uz/index.php/yt/article/view/655>
16. Toxirjon, U. (2024). XALQARO O 'QISH SAVODXONLIGINI O 'RGANISH (PIRLS). *Integration of Economy and Education in the 21st century*, 2(2), 14-17.
17. Умаров, Т. (2024). ВЛИЯНИЕ СОВРЕМЕННЫХ ИГРУШЕК НА ДЕТСКУЮ ПСИХОЛОГИЮ. *Integration of Economy and Education in the 21st century*, 2(2), 18-21.
- 18.
19. Maxkamov, A. Y. (2020). THE IMPORTANCE OF TEACHING GYMNASTICS IN PRESCHOOL EDUCATIONAL INSTITUTIONS. *Scientific and Technical Journal of Namangan Institute of Engineering and Technology*, 2(7), 350-355.
20. Maxkamov, A. Y. (2020). THE IMPORTANCE OF TEACHING GYMNASTICS IN PRESCHOOL EDUCATIONAL INSTITUTIONS. *Scientific and Technical Journal of Namangan Institute of Engineering and Technology*, 2(7), 350-355.
21. Makhamov, A. Y. (2019). THE IMPORTANCE OF THE PHYSICAL TRAINING IN SHAPING HEALTH LIFESTYLES FOR PROSPECTIVE TEACHERS". *Scientific and Technical Journal of Namangan Institute of Engineering and Technology*, 1(10), 368-374.
22. Махкамов, А. Ю. (2022). Соғлом Турмуш Тарзи Жамият Тараққиётининг Асосий Омили. *IJTIMOYIY FANLARDA INNOVASIYA ONLAYN ILMIY JURNALI*, 2(11), 249-252.